

Агульны гадавы сход Рады Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

У нядзелю дн. 18.III. г. г. адбыўся звычайны гадавы сход Рады Бел. Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. Дзеля таго, што гэты сход ад пачатку існавання Інстытуту можа меў найбольшае значэнне, мы пасвяцілі яму асаблівую ўвагу.

I. Адчыненне сходу.

А гадзіне 17^{1/2} сход быў адчынены старшынёю Цэнтральнага Ураду Інстытуту Кс. В. Гадлеўскім. Пасля адчитання параграфу 28, 30 і 31 Статуту, датычачых сходаў Рады, Кс. В. Гадлеўскі прапанаваў сходу выбраць старшыню сабранныя. Праз аклямацыю выбіраецца аднагалосна на старшыню др. Б. Грабінскі, які займае месца за прэзідыяльным сталом, на свайго заступніка просіць інж. А. Клімовіча, а на сэкратара магістра Ст. Станкевіча.

Пасля выбараў прэзідыюму прымаецца сходам такі парадак дня: 1) справаздача Цэнтр. Ураду з дзейнасці за 1933 год, 2) арганізацыя Б. Інстытуту Г. і К. на но-

вых асновах, 3) выбары новага Цэнтр. Ураду і Рэвізыйнай Камісіі, 4) бягучыя справы.

II. Справаздача з дзейнасці за 1933 год.

Пасля прыняцця парадку дня слова было дадзена старшыне Цэнтр. Ураду Кс. В. Гадлеўскаму, які ад імя Цэнтр. Ураду даваў справаздачу за 1933 год. Справаздача падзяліў сваю справаздачу на тры часткі: 1) арганізацыйныя справы, 2) фінансавыя справы, 3) стан працы Інстытуту ў лічбах.

1) Што датычыць арганізацыйных спраў, то арганізацыя новых гурткоў Інстытуту ў 1933 годзе ня йшла такім быстрым тэмпам, як было даўней, а гэта з прычыны страшэннай галіты вёскі. Закладчыкі гурткоў на правінцыі, спатыкаліся часта з такімі зьявішчамі, што нашаму селяніну трудна было знайсці 1 зл. упісных і 1 зл. гадавой сяброўскай складкі. З гэтай прычыны некаторыя гурткі звальнялі сваіх больш дзейных сяброў ад усялякіх складак з тым, што праца такога немагчымага сябры, уложаная ў гурток, ёсць найлепшай складкай; некаторыя ізноў гурткі прасілі Цэнтральна звольніць іх ад прысылкі палавіны сяброўскіх складак, бо і ў самых нястачах. Цэнтральна па магчымасці ішла на сустрэчу гэтым жаданням.

Другую перашкодаю ў дзейнасці Інстытуту было няпрыхільнае адношэнне адміністрацыйных уладаў. Дакладчык звярнуў увагу на пару фактаў. І так — яшчэ ў 1932 годзе быў заложаны гурток у в. Гайніне, Баранавіцкага пав. і заява аб закладзінах была пераслана ў Баранавіцкае староства. Аднак староства дзеля нейкіх прычын адмовілася зарэстраваць гэты гурток. Тады быў пададзены рэкурс да Наваградзкага ваяводства; ваяводтва дзяржала справу роўна 2 гады і толькі ў верасні 1933 г. пасля таго, як былі зроблены многаразавыя заходы ў міністэрстве Унутраных Спраў у Варшаве, ваяводтва прыслала прыхільны адказ. Другі факт. Быў ад 1927 году гурток у Варакомшчыне, Наваградзкага павету. Ня вёў ён шырайшай працы, але меў бібліятэчку, пашыраў бел. друкаванае слова і сусім бяздзейным ня быў. Тымчасам у жніўні месяцы 1933 г. гурток атрымаў ад Наваградзкага староства паперу, у каторай было паміж іншым сказана так: „postanawiam zawiesić działalność Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury, oddział w Worokomszczyźnie, gdyż stowarzyszenie nie przejawia żadnej działalności tak wewnątrz stowarzyszenia, jak również, nazewnątrz“. Супярэчнасць у гэтым уматываванні кідаецца ў вочы сама сабою, бо як можна завешаць дзейнасць за бяздзейнасць? Пасля гэтага былі паліцыйныя досьледы і аб дзейнасці ці „бяздзейнасці“ іншых гурткоў. Паліцыя прыходзіла і пыталася ў сяброў, што вы робіце, у

чым праяўляеца ваша дзейнасць і г. д. Трэці факт — незарэстраванне гуртка ў В. Быкаўшчыне, Нясвіскага павету. Адмовілася рэстраваць гэты гурток і Нясвіскае староства і Наваградзкае ваяводтва. Ваяводтва матывавала тым, што мае „uzasadnione powody do stwierdzenia, że działalność koła będzie wykraczać poza ramy przepisów, określonych statutem, z uwagi na bezpieczeństwo i porządek publiczny“.

Надаўна залажыўся новы гурток у Анісімавічах і паданы да рэстрацыі ў Баранавіцкае староства, а дзеля таго, што староства больш 4-ох тыдняў нічога не адказала, гурток паводле закону аб Т-вах трэба ўважаць за рэстраваны.

Наагул гурткоў Інстытут мае 51, з гэтых некаторыя не праяўляюць большай дзейнасці, а некаторыя працуюць сусім добра. Да найбольш дзейных трэба залічыць гурткі: у Будславе, Шальцінах, Белай, Шутаўічах, Жодзішках, Расьле і інш. Сяброў усяго было 937.

2) Фінансавыя справы Цэнтралі і гурткоў стаялі не на належнай вышыне. Даўно мінулі тыя часы, калі Інстытут атрымываў стальных дапамог ад Бел. Пасольскага Клубу, цяпер Інстытут жыве толькі з ахвяр і сяброўскіх складак. Ужо ў самым існаванні Інстытуту, заяўляе дакладчык, праяўляеца жыццёвае беларускае народнае, бо паміма фінансавых недастаткаў, Інстытут жыве і працуе. Польскія і іншыя арганізацыі на правінцыі атрымываюць часта вялікія дапамогі з цэнтру, а Інстытут ня толькі не дае ніякай дапамогі сваім гурткам і працаўнікам, але яшчэ атрымывае ад гурткоў гэтую дапамогу ў форме палавіны сяброўскіх складак. Гэта сведчыць аб вялікай ідэйнасці некаторых гурткоў і працуючых там людзей, а так-жа аб тым, што зарганізаваны беларускі народ умее перамагаць усе злыбды. Даходу з ахвяр і складак Цэнтралі Інстытуту мела 539 зл. 34 гр.

3) Дзейнасць Цэнтралі і гурткоў у лічбах прадстаўляецца так: бібліятэка-чытальняў ёсць каля 50, бо амаль ня кожны гурток мае сваю бібліятэчку-чытальню; Цэнтральна давала дапамогу кніжкамі, рассялаючы іх ня толькі ў гурткі, але і прыватным асобам з мэтай пашырэння бел. друкаванага слова; лекцыяў і рэфэратаў было прачытана каля 70; прадстаўленняў — больш 100; была выдана пад фірмай Інстытуту пры помачы друкарні ім. Скарыны адна кніжка: „Беларускія Цымбалы“ В. Адважнага. Гэта прадстаўляецца праца Інстытуту паводле справаздачаў ужо прысланых, ёсць-жа гурткі, якія дагэтуль, паміма прыпамінавання, яшчэ ня прыслалі справаздачы з сваёй дзейнасці. Калі-б прыслалі ўсе гурткі, то праца ў лічбах была-б вялікай і больш дакладна. Некаторыя дакладныя справаздачы былі друкаваны ў „Б. Крыніцы“.

На гэтым справаздача была закончана. У дыскусіі над справа-

здачай выявілася, што перашкоды ў дзейнасці Інстытуту бываюць на вёсцы ня толькі з боку вышэйшай (павятовай і ваяводзкай) улады, але і з боку ніжэйшай у асобе паліцыянтаў, якія на сваю руку робяць розныя „досьледы“ і прыкрасці, інтэрэсуючыся лішне некаторымі сябрамі Інстытуту. Такое непатрэбнае звярчэнне ўвагі з боку паліцыі на больш дзейных сяброў Інстытуту ёсць адной з вялікіх перашкодаў у яго разьвіцці.

Пасля дыскусіі над справаздачай уступаючага Цэнтр. Ураду было яму дадзена абсалютарыюм.

II. Арганізацыя Б. Інстытуту Г. і К. на новых асновах.

Скончыўшы са справаздачай Рада перайшла да найважнейшага пункту, які стаяў на парадку дня — да арганізацыі Інстытуту. Праект гэтай арганізацыі быў прыняты на паседжанні Цэнтр. Ураду дн. 4.III. г. г. і надрукаваны ў 12 нумары „Б. Крыніцы“. Дакладчык, Кс. В. Гадлеўскі, прачытаў змест гэтага праекту. Паводле яго мелі-б утварыцца пры выканаўчых органах Інстытуту 4 сэкцыі: 1 — эканомікі і статыстыкі, 2 — этнографіі і архэалёгіі, 3 — гісторыі і соцыялёгіі, 4 — літаратуры і мастацтва. У гэтых сэкцыях мае сканцэнтравана ўся навуковая праца Інстытуту; на чале кожнай сэкцыі стаіць сэкратар.

Над праектам пачалася дыскусія. Некаторыя прамоўцы прапануюць 4-ю сэкцыю разьбіць на дзве: а) літаратуры і языка, б) мастацтва, значыць, стварыць не 4, а 5 сэкцыяў; ізноў-жа некаторыя прапануюць стварыць толькі 2 сэкцыі: а) гаспадарча-соцыялёгічную і б) гісторыі і мастацтва. Аднак пасля даўжэйшай дыскусіі выясьняецца, што запрапанаваны Урадам праект найлепш адпавядае цяперашнім жыццёвым умовам і прымаецца ўсімі галасамі проціў аднаго.

Пасля прыняцця праекту прыступлена да выбару сэкратароў сэкцыяў. Выбраны на сэкратароў:

- 1 сэкцыі — эканомікі і статыстыкі — інж. А. Клімовіч,
- 2 — этнографіі і архэалёгіі — абс. М. Пецюкевіч,
- 3 — гісторыі і соцыялёгіі — мгр. М. Шкялёнак,
- 4 — літаратуры і мастацтва — мгр. Ст. Станкевіч.

З далейшай дыскусіі на тэму арганізацыі сэкцыяў пастаноўлена, што кожная сэкцыя ў кругу сваёй дзейнасці працуе аўтанамічна, будучы пры гэтым у заўсёдным кантакце з Цэнтр. Урадам і паведмляючы яго аб сваіх паседжаннях і працах. Праектаваны музей пастаноўлена ўтварыць пры сэкцыі этнографіі і архэалёгіі, а бібліятэку — безпасярэдна пры Цэнтр. Урадзе.

У часе дыскусіі над гэтымі апошнімі пунктамі была паднята справа адносін да існуючага ўжо бел. музея і бібліятэкі, прычым была выражана баязьня, ці ня будзе конкурэнцыі паміж гэтымі дзьвюма арганізацыямі. Аднак пры

Dr. St. Hryniewicz.

Шкарлатна.

Надта распаўсюджаная заразнае хвароба. Кажуць аб ёй „хвароба дзіцячая“, дзіця таго, што хварэе на хваробу амаль ня выключна дзіця. Трапляецца аднак і ў дарослых людзей. Хвароба надта частая і небяспечная. Небяспечна мо' не ў самой хваробе, колькі ў komplikacyjach, якія выклікае. З komplikacyjau найбольш частыя і небяспечныя — запаленне вуха, сярэдняга, хвароба серца, хвароба суставоў.

Распаўсюджваецца шкарлатна праз блізкае знаходжанне з хворым, праз людзей, якія сустракаюцца з хворым, праз карыстанне з вопраткі, паццелі хворых, агулам з прадметаў, якія хворы меў у сабе. Вядома, аб гэтым, треба асцярахацца прадметаў паміанонных, калі яны ня былі выдэзінфікаваны. Хворы можа заразіць і іншыя ў 7—8 тыдняў ад пачатку хваробы.

Хворасць праяўляецца раптоўна траскаю, ванітамі і вяселлем харадкаю. Ужо на першы або на другі дзень пачынаецца wysypka на шыі, грудзях і плечы, а потым на ўсім целе. Wysypka

spacatku wygladaje na malusienkija kropki, jakija byccam rastuć, zliwajucca adna z adnoju i ciela wygladaje, jak rozmalowanae škariatnaju farbaju. Wysypka trymajucca da 5—7 dzion, potom skura zlać, haračka apadae i chwory pačynaje zdarawieć. Skura schodzić niekalki tydniaŭ. Uwies heny čas chwory lohka moža być zaraźliwym.

Калі толкі бацьм нлешта падзроннае ў дзіцяці, — jaknajchutěj treba jaho izalawać, značycca addziatić ad druhich dzialej, dy ahulam ad ludziej, u asobnaj izble, kamory na 5—6 tydniaŭ. Trymać chworaha ў lozku na't užo i paśla taho, jak skura pakinie schodzić. Biazumoŭna izalacyja budzie lepšaju ў lakarni, čymsia ў chacie. Kali jośc tolki mahčymasć, nia treba škadawać hrośaŭ i addać zachwareŭšaŭ ў lakarniu — i chworamu lepš i chatnim mienšaŭa niebiašpieka. Kali-ž užo astajucca ў chacie, dyk pomnić ab dobrym prawietrywaniŭ pamieškaŭnia i ab dyjecie (najlepš maločnaje).

Usieŭkaje ciela nacirać klustaćcu, alejem aukaliptusawym ci niejkim inšym dwa razy na dzień — ranicaju i ŭwiečary. Paśkać rot pieratlonistaju ci bornaju wadoju. Pry wielikaj haračcy rabić chłodnyja wanny (wada da 24—28 hradsaŭ Reamiura), dawać chininu abo aspirynu. Kali słabiej serca (nadta časty puls) — dawać na hrudzi z lewaha

boku miašok z lodam i kali nima lodu — przykładać namożany ў chłodnaj wadzie ručnik, dawać waleryjanawyja kapli, kamforu i inšyja.

Medycyna wiedaje siaŭnia dawoli peŭnyja leki pry škariatynie — heta adumysłowyja „sywaratki škariatynawyja“. Dawać ich moža tolki dochtar. Z komplikacyjami škariatyny ў chacie zmahacca niemahčyma.

Рожа.

Рожа адна з најчащэйшых хваробаў на вёсцы, калі-б павіерыць таму, што кажуць вясковыя šaptuny-znachary ci baby-waražbitki. За болшыя ci mienšyja hrošy ci padarki lečać jany ludziej. Wiera ў распаўсюджанасць роży takaja wielikaja, što Fedaroŭski woś jaki skaz ab hetym zapisaŭ: „Roža jośc u koźnaha čalawieka, ale ў taho anno wychodzić na wierch, chto jaje razhniewaje“. A akazii da „hniewu“ ў роży pawodle henyh chatnich „lekarau“ jośc roznyja i mnohija. Časta na wioŭcy nima niwodnaje chaty, dzie-b nia było roży ў niejkaha z siabroŭ družyny, a padčas adna asoba maje niekalki разоў u praciahu paru hadoŭ.

*) U. biel. etnogr. zborniku: „Lud Białoruski“.

абмене думкамі выясьнілася, што залажэньне другога музэю і бібліятэкі для беларускай справы ня толькі ня будзе шкодным, але нават карысным, бо як адна арганізацыя, так і другая будуць працаваць для адной мэты — для Беларусі. А калі і будзе якая рывалізацыя паміж імі, дык яна толькі будзе пабуджаць да большай працы.

III. Выбары новых уладаў Інстытуту.

Пасля прыняцця і зарганізаваньня сэкцыяў было прыступлена да выбару новага Цэнтр. Ураду і Рэвіз. Камісіі.

На старшыню Цэнтр. Ураду быў выбраны праз аклямацыю даўнейшы старшыня Кс. В. Гадлеўскі, што датыча іншых б-ці сяброў ураду—было праведзена галасаваньне тайнае, у рэзультате каторага сябрамі Ураду на 1934 год былі выбраны: Др. Б. Грабінскі, А. Стэповіч, інж. А. Клімовіч, мгр. М. Шкялёнак, мгр. Ст. Станкевіч і В. Багдановіч.

КАМУНІКАТ.

Da üsich Hurtkoü Bielaruskaha Instytutu Haspadarki i kultury.

Centralny Urad Biel. Instytutu Hasp. i Kultury wydaü u 1932 h. „Dadatkі i žmieny da Instrukcyjaü Biel. Instyt. Hasp. i Kult., dzie ü punkcie 5-tym skazana, što Hurtkom na spektakli treba prasić dazwoü i na prošbie nakleić stempowych marak na 5 zł., aproč hetaha za kožny dałučnik naklejwajessa pa 50 hr. Wierszy, jakija buduć deklamawacca, možna üpisać u prošbie. Atrymaüšy dazwoü, płaciäc jašče 5 zł.”

Woš-ža ciapier pawiedamlajem Hurtki Instytutu, što zhodna z art. 16 Ustawy z dnia 1-ha lipnia 1926 h. ab aplatach stempowych (D.U.R.P. Nr.98, poz. 570), jakoj sucelny tekst nadrukawany, jak dałučnik da Abwieščanńia Ministra Skarbu z dnia 25.IV.1932 (D.U.R.P. Nr. 41, poz. 413)—Hurtki Biel. Instytutu Hasp. i Kult. naležać da tawarystwaü (zrzeszeñ) praüna lsnujučych i majučych sialibu ü Polščy, zadačaj jakich jošć wyklučna wykonawńie kultur-na-ašwjetnaj dziejności, a dzieła hetaha — na podstawie artykułu 144 poz. 1 hetaj-ža ustawy prysluhoüwaje Hurtkom Instytutu t. zw. asabistaže zwalnienńie ad stempowych aplataü.

Značyć, Hurtki Biel. Instytutu Hasp. i Kult., padajučy prošby da administracyjnych uładaü u sprawie atrymañnia dazwoü na spektakli-pradstaüenńi i inš. nie abawiazany nakleiwać na prošby nijakich stempowych značkoü.

Taksama, na podstawie art. 160 punkt 3 henaj-ža Ustawy ab stempowych aplatach, hurtki ničoüa nie abawiazany płacić, atrymaüšy dazwoü.

Dzieła hetaha, prosiačy dazwoü na spektakl, treba ukancy prošby napisać tak: „Na asnowie art. 16, 144 i 160 Ustawy Stempowaj prosim zwolnić nas, jak kulturna-prašwjetnuju arhanizacyju, ad stempowych i inšych aplataü”.

Pry hetym pawiedamlajem, što üsie polskija kulturna-ašwjetnyja arhancacyi ad takich aplataü zwalnijajessa.

Centralny Urad
Biel. Instytutu Hasp. i Kultury.

3 царкоўнага пагосту.

ітрапалітальнае „Слово.”

У Варшаве выходзіць праваслаўная газета „Слово”, орган Варшаўскай Праваслаўнай Мітраполіі. Друкуецца гэная газета пераважна парасейску; бываюць артыкулы друкаваныя паўкраінску, ад часу да часу паяўляецца друк папольску і раз у год паказваецца на старонках „Слова” друк пабеларуску.

Гэная праваслаўная часопісь мае прэтэнсію абслугоўваць праваслаўных: Украінцаў, Беларусаў і прабываючых у Польшчы Маскалёў. З першага ўзгляду на „Слово”, яно выглядае, што абслугоўвае толькі Маскалёў, бо ў змесь-

це цалком „рускі дух” і паклоны мужам Польшчы.

Пры гэтым трэба адзначыць, што на выдавецтва гэнай часопісі „ахвяроўваюць” свае складкі ня толькі жменька Маскалёў, а прадусім Украінцы і Беларусы.

Дык праваслаўныя арганізацыі ўкраінскія і беларускія маюць права і нават абавязак трэбаваць належнай часыці з гэтага прадназначанага фонду на выдавецтва „Слова”, каб выраўняць самую нават справядлівасць; з гэтага справядлівага падзелу „ахвяр” змогуць мець хоць месячную царкоўна-праваслаўную часопісь Беларусы і Украінцы. На

гэта нашы царкоўныя дзеячы павінны звярнуць належную ўвагу. Иван Мітрафанчык.

Барацьба папа-маскаля з беларушчынай.

Чэрэскія прыхаджане (Браслаўскі павет), месяцаў тры таму, падалі да духоўных уладаў у Вільні просьбу, каб гэная ўлада загадалі іхняму настаяцелю сьвяшч. А. Сьвітчу гаварыць да народу ў царкве пропаведзі пабеларуску і навучаць дзяцей Закону Бога ў роднай мове дзяцей—пабеларуску. І што-ж з гэтага? А вось што: Замест здаваленьня дамаганьняў прыхаджан, той маскаль пачаў барацьбу з беларушчынай; гэты сьвяшчэньнік, б. ахвіцэр, вельмі бароніць маскоўшчыны. Цяпер ён вышуківае ў

прыходзе людзей і нагаварвае іх, каб пісалі да духоўных уладаў дамаганьні ўтрыманьня ў царкве маскоўшчыны.

Словам, поп-маскаль беларусам, сваім прыхаджанам дабравольна царквы ня ўступае і бароніць яе ад беларусаў, перахоўваючы гэтак маскоўшчыну. І дакуль-жа будзе панаваць гэты зьдзек над нашым народам? Чэрэскі.

Паседжаньні Праваслаўнай Камісіі Б. Н. К-ту.

Дня 11 і 19 г. м. адбыліся нарады сяброў Праваслаўнай Камісіі пры Бел. Нац. К-тэце, на якіх зроблена некалькі пастановаў у справе царкоўна-беларускай, а так-жа пастаноўлена выступіць з дамаганьнем выясьненьня і справы Чэрэскай.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Арганізацыя белар. тэатру ў Вільні. Беларускі тэатр у Вільні яшчэ ўсё ў стане арганізацыйным; як чуваць, ужо пачынае гатовіцца да публічнага выступленьня. Беларускае грамадзянства гэту пляцоўку хіба-ж падтрымае, бо гэтага вымагае абавязак нацыі.

З выдавецкае нівы. Выйшаў з друку: „Шлях Моладзі” № 3, 1934 г. за м-ц сакавік, часопісь беларускай моладзі.

„Золка” № 1 (4), Вільня, сакавік, 1934 г., часопісь беларускіх соц.рэвалюцыянераў.

Нешта чукоў нядобрае. „Родны Край” № 5, орган „białorusinów-polaków” у зацемцы „Чарговая правакацыя” (а як-жа!) „удаје oburzonego”, што „Бел. Кр.” быццам паддала вестку, што ў Бел. Філіі Дзярж. Гімн. ім. Славацкага разводзіцца кіраўніком гэтай філіі камунізм. Вось-жа „крыху” ня так. Мы („Бел. Кр.” № 11, зацемка ў бел. хроніцы: „Што дзеецца там, дзе вучыцца бел. моладзь”) толькі паўтарылі вестку, якая аб справе камунізму ў філіі паявілася ў прэсе (Гл. № 2 „Б. П.”, зацемка: „Новы наступ на бел. гімназію”), далей мы там-жа падалі факт, што 25.ІІ вучняў бел. філіі вадзілі на польскі рэфэрат, дзе выступаў ведамы на віленскім грунце камуністычны агітатар Капала і ўрэшце мы ў тым-жа № „Б. Кр.” і ў гэтай-жа зацемцы цьвердзілі, што камунізм сярод моладзі гэнай філіі усёжыкі пашыраецца.

І сапраўды, чуткі аб гэтым сумным зьявішчы ўпорыста паўтараюцца сярод віленскага бел. грамадзянства.

Знаючы-ж добра „ідэовае” аблічча кіраўніка гімназіі і яго галоўнага дарадчыка, а так-жа памячы, што з бел. моладзям пад іх „апекай” некалькі гадоў таму ў Віл. Бел. Гімн. дзеелася, мы пачуваліся да абавязку прасьцерагчы бел. грамадзянства, а прадусім бацькоў, каб на гэту справу звярнулі ўвагу, бо ў гэных людзей і немагчымае можа стацца магчымым.

Вось-жа мы, што ад нас залежыла, зрабілі і абавязак свой споўнілі.

А што „białorusinów-polaków” нашыя рачовыя і слухныя ўварі „абурьлі”, дык гэта толькі пацьвярджае факт, што з „філіяй” відаць справа стаіць дрэнна. „Białorusinów-polacy” моцна крычалі „лаві злодзея”, калі разводзіўся ў сваім часе ў Віл. Бел. Гімн. (да якой яны былі-больш чым блізка), камунізм, моцна яны тое-ж крычалі, калі гэную-ж гімназію аддавалі паляком. Цяпер, магчыма, прыходзіць час, калі гэным банкрутам могуць сказаць: „murzyn swoje zrobił, murzyn może odejść”.

Дык тым больш прасьцерагаем беларускае грамадзянства.

Беларуская мова ў Арэшчыхі. На навуковай зборцы Т. ва. „Przyjaćiel Nauk” u Wilni 17.III. h. h. magistar St. Stankiewicz pračytaü referat ab bielaruskaj mowie ü E. Aresčychi (E. Orzeszkowa).

Referent dakładna zanalizawaü bielaruskuju mowu tworaü Aresčychi, prastawiaü, jak u jej adbiwajucca üsie haloünyja asabliwašci bielaruskaj mowy, i wykazaü, što hetaja mowa jošć bielaruskaj mowaj teij miascowašci, dzie Aresčycha najbošć prabywaüa, h. zn. Horadzienščyny.

U dyskusii nad referatam cikawaja üwahi dakinuü praf. Kašciałkoüski ab tym, čamu bielaruskaja mowa ü Aresčychi časta jošć mocna spoloni-zawanaj. Prof. Kašciałkoüski raskazaü, jak z sabranych im bielaruskich piešniaü z Sakolskaha pawletu mahli drukawacca ü waršaüskim časapisie „Wisła” tolki tyja z ich, jakija byli napawlaünu spolščanyja, bo drukawać pa-bielarusku (asabliwa łacinka) bylo tady carskim uradam stroha zabaroniena. Mahčyma, — pawodle praf. Kašciałkoüskaha, — što dzieła hetaj samaj pryčyny i Aresčycha časta bielaruskija skazy padawala ü spolščanaj formie, bab jany mahli prašćci praz cenzuru. W.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу! Выпісвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларуская Крыніца”!

Užo sam fakt lišnie wialikaje častašci chwaroby wyhladaje padazronna. I biazumoüna, pad pajmom rožy iduć roznoja zapaleñni ciahlicaü (muskulaü), suchačyllaü, padskurnaje tkaniny, sustawaü i h. d. Susim inšy charakter, inšaje lačeñnie i mahčymašć azdaraüeñnia ü henych chwarobach, jak u rožy. Wyšej pieraličanyja chwaroby mohuć być roznojaka-ha pachodžañnia, a roža heta chwaroba susim jasnoja, chwaroba zaraznaja, jakaja wyklikajessa wiadomymi bakteryjami.

Hlañma bližej na henuju, susim užo nie takuju častuju, chwarobu. Wyklikajessa „streptakokami” rožy (lancužkapodobnyja klubočki rožawych zapaleñniaü, takija bakteryi). Uwachodnymi dźwiarmі dla hetych klubočkaü, značycca miescam, praz jakoje jany najčastej trapajuć u arhanizm čaławieka, buduć rany, niachaj i nadta niewialičkija ci susim naprykmietyja: ekzema, badziulki i h. d. Pašla trasy dawoli wialikaje i harački da 400, časami wantaü, žjaülažessa wostraje zapaleñnie skury. Skura na chworym miescy brynjae (puchnie), čyrwanjeje; nabrynaüšaje čyrwonaje miesca wostra admiažowana ad zdarowaha cieła — taki amal wostry pierachod, jak z hubaü da skury barady. Adnačasna sa skuraju brynjaüć časta i zalozy limfatyčnyja. U ciahkoj rožy aprača nabrynieñnia na chworym miescy pajaülažucca puzyry z žaütawataju

żyžkaju (syrawatka z krywi). Puzyry henyja paźniej ciamnjejuc i żyžka hušcieje i z jaje robicca hnoj (materija).

Chwaroba trywaje niekalki dzion (4—5). Haracka raptoüna mienšaje, nabrynaüšaje miesca asladaje, puzyry zasychajuć i chwaroba kančajecca tym, što skura na chworym miescy luščycca. Kali roža byla na skury, parosžaj wałasami, — jany wychodzjać, chacia chutka adrastajuć.

Najčastej sustrakajessa roža na twary i pačynajessa üžnoü najčastej ad nasa. Pryčynaju taho, što kala nesa najachwatniej siadzić henaja chwaroba, blahaia prywyčka kaupać u nasie. Ka-lupañnie blaha užo kaža ab uzhadawañni čaławieka i zaüsiody nosie z saboju niebiašpieku zarazy rožaju. Što nia kožny мае rožu, čto kaupać ü nasie, heta jašče nie pawinna spyniać starejšych, asabliwa bačkoü, kab nahladali za dźlaćmi i prywučyli zmaüku da taho, jak treba ačyščać nos.

Roža nia susim užo takaja niawinnaja chwaroba, jak wyhladaüa-b z taho, što ab joj tolki što bylo skazana. Kali jana sa skury pierabiarecca na šlizistuju pawaloüku horle, — čaławiek lohka moža zadužycca ad niedachopu pawietra ü lohkih. Trap-lajessa, što roža sa skury pierachodzić na mazhawja balony. Tady niebiašpieka užo nadta wialika-

ja. Wielmi niamila, kali pry rožy žjaülažessa zapaleñnie siaredniha wucha (boli wucha, hnoj cieče, čaławiek časowa hlochnie). Ahuüam kožny staršy čaławiek ciahka zmahajessa z chwarobaju, dla ma-ladych jana mienš strašnaja.

Roža—chwaroba zaraznaja. Dzieła hetaha treba nahladać za čyšćinjoju kala chwaraha i kala siabie, kab samomu nie zachwareć dy inšych nie zarazić. Najlepš chwaraha paklašci ü asobnuju susim kamorku, dy kab chadzila kala jaho tolki adna asoba. Adnej asobie lahčej ušcierahčysia ad zara-žeñnia, čymsia niekalkim.

Leku susim peüna-ha na hetu chwarobu nia-ma. Pry chatnich umowach najlepš šmarawać jodam pajesok zdarowaj skury žyrynjoju na 3—4 cm. nawokaü chwaraha miesca, kab zatrymać pašyreñnie bakteryjaü z chwaraha miesca, kampresy z alumi-nijowaha wodcu (šwincowaja prymočka), bornaha kwasu, wodki (da 30—40 prac). Nadta wažna, kab nie asłabiela serca. Dobra dzieła hetaha dać moc-naje harbaty, kawy, adnu.—druhuju čarku harełki.

Pašla azdaraüeñnia pašćiel, chušćio, woprat-ku chwaraha dobra ačyšćić, pa miery mahčymašci zrabiać dezynfekcyju.

Hoład, tyfus, suchoty i wośy ũ Nawahradčynie.

Niaraz my pisali ab hoładzie i niedastatkach bielaruskaha sialanstwa nia tolki ũ Wilenščynie, dzie i aficyjalna šćwierdżany hoład i niedastatki nieabchodnych u żyćci praduktaŭ, ale i ũ Nawahradčynie i na Paleśsi. Nam, mahčyma, kiraŭničyja kruhi i nia w'erjyli: „wiedama, apazyčyja, dy jašče i bielaruskaja“, dyk woś chaj pasłucha-juć, što pišuć ab hetym „Kurjer Wi-leńsko-Nowogródzki“ i „Kurjer Bara-nowicki“. Hetyja hazeciny wywodzacia z adnaho hniazda z „Kurjeram Wi-lenskim“ i razam wyrażajuć u našym Kraju dumku B.B. I woś jany ćwier-dziać, što bielaruskaje sialanstwa ũ Nawahradčynie nia susim ciomnaje i weryć sučasnej medycynie, ale nia lečycca, bo abiadnieła i nia maje za-što, a filantropaŭ i apostalaŭ medy-cyny na ślale niamy. Myła ślarod sialanstwa ũwažaŭcecia ciapier roskaśaj. Kali tudy zahlanie lekar (kazionny), dyk sialanie hurmam ablahajuć i pro-siać lačyć rachityčnych poŭhałodnych ichnych dzieciej. Adna „lekarskaja

ekspedycyja“ adwiedała 38 wlosak, ahladzieła 4,352 dzieciej školnikaŭ i 855 małych da 3 hadoŭ. Pracantowa stan zdarouja dzieciej pradstaŭlajecca hetak: a) dzieciej školnikaŭ — brud-nych, nia mytych 25 prac., waśowych 75 prac., b) dzieci da 3 hadoŭ — krywizna 18 prac., bronchity 27 prac., chwaroby skurnyja 9 prac., skrofult-nyja 9 prac. Bołšaść hałodnyja. Šy-rycca tyfus. Wielmi časta dzieci iduć u školu z dalokich wlosak naščo, ma-jućy ũ torbaccy tolki sa dźwie bulbi-ny. Dakarmliwańnie dzieciej treba ar-hanizawać biezadkladna. Hetak hadu-jecca małodaje pakaleńnie na wačoch šćwedamych bačkoŭ i razumiejučych żyćcio lepšaje, katoryja i sami nia zdolnyja da fizyčaj ciazkoj pracy, bo adżyŭlajecca ũsialakimi astatkami i i dzieła hetaha pamirajuć z asłabień-nia i hoładu.

Hetak padajuć z Baranawič, a z Lidy pišuć, što tam dzieci hramadoj żabrujuć, jakich treba hramadzkim kośtam utrymliwać.

Hatujucca wajawać.

Sawiety hatujucca wajawać z Ja-ponijaj paśpiešna. Praz Sibir ciahniki woziać użo wojska na Daloki Uščod i wajennyja pryłady: harmaty, tanki, amunicyju, nawat i charčy. Taksama paśpiešna strojać druhowu čyhunku praz Sibir. Hazety padajuć, što na Dalokim Uščodzie Sawiety majuć użo 600 tankaŭ. Padajuć wiestki z Siaredniaj Ame-ryki, što praz Panamski kanal pieraje-chała z Čili za adzin mieśiać 12 ka-

rabłoŭ napoŭnienych nitratom, potrebnym dla wyrableńnia strelaŭ na waj-nu. Najbołš nitratu ũ Čili kuplaje Ja-ponija i Sawiety, a tak-ža Francyja i Anhlija. Aprača hetaha Japonija użo hod času skupliwać ũ Amerycy i Meksycy staruju stal, žaleza, woława, bawoŭnu i ũsio, što tolki potrebnaje dzieła wyrableńnia zbroi i amunicyji. Heta-ż usio robicca nia dzieła za-baŭki, a hatujucca wajawać.

Nowy sajuz troch.

Ciapier nastała moda na sajuzy. Koźnaja dziaŭżawa starajecca ũkrapić swajo pałażeńnie i šukaje sabie pry-jacielaŭ. Woś niadaŭna, bo ũ hetym mieśiacy, adbylisia narady ũ Rymie pradstaŭnikoŭ 3 ch dziaŭżaŭ: Italii, Austryi i Madziaryi. Aficyjalna narady byli ũ sprawie ekanamična-haspadar-čaj. Adnak hetyja hutarki, što zakra-pili miż hetymi krainami handlowyja

dahawory, narabili niamala ũ Eŭrope šumu, a heta tamu, što ũ Eŭrope poŭnaje palityčnaje biazładździe, jako-je pachiramancku ũtrymliwajecca pak-tami i sajuzami, u siłu i trywałkaść jakich i sami padpisaŭšyja ich nia su-sim wierać. Adnak faktam jość, što Mussolini paśyraje swaje ũpływy nad Dunajem.

Wajennaje pałażeńnie i źmiena ũradu ũ Estonii.

U maleńkaj dziaŭżawie Estonii nadowiačy zawledziła wajennaje pa-łażeńnie; estonskija ũłady wykryli zmowu dziaŭżaŭnaha pierawarotu i ũrad paśpiašy ũsparałizawać hetu dziej-naść Paśla hetaha ũrad padaŭsia ũ adstaŭku, a pawadyr sialanskaha saju-

zu Ulmanis zarhanizawaŭ nowy ũrad. Na čale abarony dziaŭżaŭny ũnutry stalć hienerał Laidoner. Majuć adbyca-ć ũ Estonii i wybary nowaha prezy-denta, ale ciapier adložany pakul us-pakoicca ũ dziaŭżawie i skasujecca wajennaje pałażeńnie.

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Aryšty ũkraiŭcaŭ u Lwowie. Tamaśniaja palicyja dakanala rewizyjaŭ u mnohich ukraiŭskich dziejačoŭ, šu-kajučy nielehalnaj literatury. Paśla hetych obyskaŭ 10 asob aryštawanych.

Światocny wiečar Tarasa Šew-čenki ũ Wilni. Ukraiŭski hurtok stu-dentaŭ u Wilni dnia 20 h. m. ładziŭ uračystyja abchodźiny 120 hadoŭščy-ny naradźinaŭ Tarasa Šewčenki. Świa-točny wiečar adbyŭsia ũ Małoj Hra-madzkoj załi z nastupnaj prahramaj: 1) „Zapowit“ T. Šewčenki ũračysta z poŭnatoj pawahli wykanaŭ pryhożym śpiewam chor pad kiraŭnictwam wle-damaha ũ Wilni rehienta Matwijca. 2) Bahaty źmiesiam ab Šewčenkcu i jaho tworčaści referat krasamoŭna pračytaŭ Ul. Decyk i 3) pa mastacku byŭ pradstaŭleny sceničny twor Tara-sa Šewčenki „Nazar Stodola“ (drama ũ 3-ch aktach z ukraiŭskimi narodny-mi pieśniami i tancami)

Z POLŠČY.

Budżetnaja sesija Sojmu i Se-natu. Dekretam Prezydenta Polščy dnia 15 h. m. začynlena.

Plamisty tyfus. My padawali, što i ũ Polščy pustoŭcy ludziej tyfus. Da-lej polskija hazety padajuć, što hena-

ja pošaść pajaŭlajecca i ũ Haliččynie. Paśyreńnie henaj pošaści wymoŭna šćwierdżać ab dastatkach nasiełnictwa; dzie narod nie haładuje i časta z my-lam myjecca, tam tyfusu nia bywaje.

Polšč kuplaje zbożža. Pawodlie ũradawaj statystyki ũ 1933 h. u Polšč prywiezienu z zahranicy 305 tys centnar. pšanicy, żyte 133 tysiačy centn., kuku-ruzy 40 tysiač centnaraŭ. Aprača hetaha, prywiezienu 641 tys. centn. ryżu bli-žu na 13 miljonaŭ zł. Nia mała pry-wieziena z zahranicy i syrych skuraŭ, bo 181 tys. centn na 22 z paławinaj miljonaŭ zł. Prywiezienu tak-ža i tłu-ščoŭ 250 tys. centn. na 15 miljonaŭ zł.

Hetych tawaraŭ pieraważna cha-paje ũ Polščy, adnak jany prywozjacca z zahranicy; handel z zahranicaj nar-mujuć handlowyja dahawory, jakija ũ sabie časta majuć i charakter pality-tyčny.

Z ZAHRANICY.

Nowy bałšawicki „nastup na nieba.“ Zahraničnyja hazety padajuć, što sajuz biazbočnikaŭ ũ SSR. pa-stanawiŭ uzmožnić baračbu z relihijaj. Hetu pastonowu pajaśniajuć tym, što ũ SSR. relihijny ruch nia tolki nie asłabieŭ, ale akrep. Narod za swaje hrośy pačaŭ adčyniać, začynienyja śpiarša, cerkwy. ũ zwiazku z hetym

na sioletni Wialikdzień majuć bałša-wiki ũsie hurmam zrabieć „nastup na nieba.“

Achwiary rewalucyjnych zawa-rušeńniaŭ u Francyi. My padawali ab zabureńniach u Paryży, jakija paŭ-stali z pryčyny wialikich aśukanstwaŭ abniatych aferaj Stawiskaha. Wieda-jem, što ũrad pad naporam uzburaŭ hramadzkaŭ apinił padaŭsia ũ adstaŭ-ku, a parlament zarhanizawaŭ komis-i-ju dzieła prawiadźeńnia śledztwa ũ sprawie Stawiskaha i krywawych zabu-reńniaŭ. Komisija heta šćwierdžaŭe, što ũ časie hetych zabureńniaŭ zabi-tych 18 asob, ranienych cywilnych 627, palicejskich 969 i žaŭniaraŭ 695.

Biazładździe na Kubie. Użo ka-la 2 hadoŭ na Kubie adbywajucca roznaha charakteru zabastoŭki i zabu-reńni. Ciapier iznoŭ tam pačalisia kry-wawyja zawarušeńni i ahułnyja zaba-stoŭki.

Polskim rabotnikom niamy pra-cy ũ Francyi. U Francyi ciapier jość mnoha polskich emihrantaŭ-rabotni-kaŭ. Dasiul jany mieli tam pracu, ple-raważna ũ francuskim promyśle. Cia-pier francuski ũrad wydaŭ zahad pra-mysłoŭcam u Francyi, kab jany ũpier-šuju čarhu prymali na rabotu robotni-kaŭ francuskich. Dzieła hetaha pačali tam zwalniać ad raboty miż inšymi i emihrantaŭ z Polščy, jakija musiać waročacca damoŭ.

U Hišpanii ũsio nie spakojna. Wa ũsiej Hišpanii niadaŭna ũłady ra-zwiazali arhanizacyju „Narodny Sejuz Pracy“, bo tam hurtujucca manarchi-styčnyja elementy. Abwieščana tak-ža ahułnaja zabastoŭka, z jakoj ũrad zmahajecca. Słowam, tam jašče ũsio niamy stałaha supakoju.

Z KRAJU.

Hraf i sielanin Niadaŭna zakon-čyŭsia sudowy proces za źniwahu hrafam sielanina; hraf pakarany su-dom na 100 zł. kary. Sprawa prad-staŭlajecca hetak. Wakoličnyja siala-

nie dwara hrafa Jazepa Tyškiewiča žwiarnulisia da apośniaha z prošaj pamahčy im u hramadzkaŭ sprawie. Hraf adnaho sielanina tady ni z sia-ho ni z taho ablaŭjaŭ sławami „sw-łač, kamunist, bałšawik i h. d.“. Sie-lanin padaŭ Tyškiewiča ũ sud, u wy-niku jakoha Tyškiewič pakarany na 100 zł. kary.

Razwodździe. Użo raspranulisia naśyja reki i ručajki, skidajućy z sia-bie ladowaje pakrywała; niekatoryja pačali raźliwacca ũśyrki i zataplać nadbiarežnyja lahčyny. Hroznaŭe heta jawišča, ale nie bieznodźlejnaje; raz-wodździe — heta-ż zhon zimy i pa-čatak wiosny.

Utanuŭ. Kala wloski Kamieŭ, Wialejski pawlet, nadowiačy padčas uzruśańnia lodu na Wialli K. Matwie-jeŭ 56 hadoŭ utanuŭ; jechaŭ miż lo-du ũ łodcy i łodka pierawiarnułasja.

Z WILNI.

Zwalnieńnie z wastrohu litoŭ-caŭ. Jak piša „Viln. Ryt.“ (Nr. 23) 15.III. z Łukiskaha wastrohu zwolnie-ny cely rad litoŭcaŭ, aryštawanych kolki tydniaŭ temu, u ich liku i R. Mackiewicz, wiedamy litoŭski dziejač, publicyst i piśmieńnik.

Nadbałtyckaja żydoŭskaja kon-ferencyja. Bywajuć usiudy i ũsialaki-ja konferencyi. Dyk woś źjechałisia i ũ Wilniu na konferencyju Žydy sijo-nisty z Litwy, Łatwii i Estonii. Miż delehatami jość i redaktar kowienskiej hazety „Idiše Stimme“ Rubiŭštejn. Hetych delehataŭ witaŭ u Wilni dr. Wygodzki.

Marš. Piłsudski na swaich imia-ninach u Wilni. U paniadziełak 19 h. m. na wulicach Wilni byŭ światoč-ny wyhlad; byli wywieśany ściahi i adbyłasia wajskowaja defilada. Heta byli imianitny marš. Piłsudskaha, na jakija imianinik i sam pryjechaŭ z Warszawy.

Piśmy z wioski.

I tut bielarusy.

w. Barščewa, Bielastockaha paw Wialikaja naša wioska. Lażyć ja-na tolki wosiem kilometraŭ ad Biela-stoku. Darohi ũ nas aź pałyskujucca. Uśiudy šosy. Pa šosach, choć redka, ale nie pierastajuć chadzić čornyja ad pylu aŭtobusy.

Jak raz ślarod našaj wioski stałć hmina, a razam u jej i škola. Budy-nak stary. Choć pabieleny, ale niapry-nadny. Pa kancoch wioski stajać młyn wiatrak i kuźnia. I mielnik naś i ka-wal haworać z ludźmi tolki pabieła-rusku. Mielnik i kawal u nas dobryja ludzi. Tolki ũ našu hminu i školu z bielaruščynaj niełha pakazacca. Wučy-ciel u škole, a sekretar u hminie lu-dzi čużyja, bo adniekul zдалoku pry-wieziennyja.

Sekretar mnoha biady maje z tu-tejšymi wojtami, časta ich mianiaje, a wojty naśy nijak dopasawacca nia mohuć da wymahańniaŭ sekretara — hetaha dziŭnaha ũ nas i čużoha ča-ławleka.

Naśy ũ wioscy pahnalisia za za-rabotkami i strojnuju našu wiosku durniami zawalili. Durniaŭ z Charo-šcy (z špitala) u nas wazami woziać i ad štuki tryccać złotych u mieśiac majuć. Za durniami ũ nas niełha na wulicu wyjści. Jany, praŭda, z ludźmi nia bjucca, ale prykra nam i našym dzieciam hladzieć na heta.

U bielaruskija hazety wioska Bar-ščewa traplaje peŭna što raz pieršy, ale jana z bielarusami była użo zna-joma daŭna.

Kaliści my čytali „Bielaruskuju Krynicu“, ale ciapier da nas jana nie dadochdzie. U bielaruskaści nam krep-ka pamoh ksiandz Rešeć. Jon kaliści kazaŭ nam: „Swaja kaśula — bliżej cieła“ — „Swaja matka — najradniejša-ja.“ A słowa ksiandza Rešecia „Bač-kaŭščyna“ my i ciapier paŭtarajem. My ksiandzu Rešeću mocna wierym i ja-ho tut ślarod ślabie choć nia bačym, ale šanujem. Hetak mocna pastawił jon nas na bielaruskija nohi! Jahony-je śloucy i siahońnia nas ażyŭlajuć. Paśla nawuki ksiandza Rešecia, skol-

ki razoŭ my nia wyjdzim na našu strojnuju šosu, dyk zaŭsiody nam doŭ-ha hladzieć chočycca na Bielastok, a za im na šyrokuju Bielaruś. U dru-hi-ž bok na Warszawu my redka pahla-dajem.

U našaj wioscy jašče jość i dom ludowy, ale jon pusty i wiečna zam-kniony. Zbudawała jaho „Koło Mło-dzieży Wiejskiej.“ Koła hena ciapier u nas rassypałasja. U Barščewie jość sa try damy murawanyja i ũ ich tam strojna. Buduć sa try damy čystych prawasłaŭnych. I znajucca na ũsiej wioscy sa try haspadary, što dzieciam swaim pabiełarusku hawaryć zabara-niajuć. Praŭda, što z hetych apośnich mudrahelcaŭ ludzi naśy śmiajucca. U škole wučyciel naśych dzieciej lo-mie, a jany użo ništo sabie papolsku nalażyłisia, ale i pabiełarusku dzieci naśy čytajuć, byccam repu hryzuć. Nia było-b usio ab Barščewie, kab pa-miŭnuć našu S.M.P.

Usie što da adnej dzieŭčaty u Barščewie papisalisia u modnaje S.M.P. Ale zatoje chłopcy naśy, dyk małajcy! U S.M.P. nie pašoŭ ani adzin. U ludowy dom dzieŭčat naśych nia prymajuć, bo nie jany heny dom budawali. Światlica dzieŭčat u asob-nym miejsyćy bliżej da kawalich i ich patronki.

Na adno našaj dzieŭčockaj mała-dzieży nia šeńcie. Jany šćaścia nia majuć na zamużža. Kali nastrojacca jany, zadziaruć swaju hałodku, dy ja-zyčok swoj puścić papolsku, dyk na-śym chłopcom tady aniak da hetych dzieŭčat prystupicca! Użo i starejšyja ũ wioscy šepčuć, što dzieŭčaty naśy za-muż nia wychodziać, bo im peŭna SMP. psujeć zamużža.

U Barščewie ũsie żywuć zhadna. Adzin druhomu ništo ũ darohu nia ũchodzie.

Barščewski.

Грамадзяне! Закладайце Гурт-кі Беларускага Інстытуту Та-снадаркі і Культуры!